مجلـــه‌ی توســـعه‌ی آمـــوزش در علـــوم پزشـــکی
دوره‌ی ۸، شماره ۱۸، تابستان ۹۴ ، صفحات ۱۱۵ تا ۱۲۴

بررسی کار آمدی تدریس از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان

حسین معصومی جهندیزی[۱]، دکتر کورش کمالی[۲]، دکترعلی محمدی[۳]

نویسنده مسوول : زنجان، دانشکده‌ی پیراپزشکی و بهداشت ،دانشگاه علوم پزشکی زنجان hmjfha@yahoo.com

دریافت: ۹۳/٤/۱۷ پذیرش: ۹۳/۹/۲٤

چکیده

زمینه و هدف: *کمبود معیارهای تدریس کارآمد و موثر به‌عنوان یکی از مشکلات عمده در آموزش پزشکی مطرح شده است. تدریس کارآمد مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و اعمال مدرس است که از طریق آن‌ها اهداف آموزشی حاصل می‌شود. این مطالعه به منظور دستیابی به نظرات و نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان در رابطه با مولفه‌های موثر درتدریس برای رسیدن به اهداف نظری و عملی در رابطه با آموزش دانشجویان انجام گرفت.*

روش بررسی *:این مطالعه در قالب یک پژوهش مقطعی بوده که تمامی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان را که در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ مشغول به تدریس بودند،(۲۵۰ نفر) را در برگرفته است. پرسشنامه تحقیق بین اعضای هیات علمی مشغول به تدریس در دانشگاه علوم پزشکی در سال ۱۳۹۲ توزیع شد. سطح معنی دار آماری کمتر از ۵ درصد در نظر گرفته شده است.*

یافته ها: *۱۲۸ نفر از اعضای هیات علمی در این مطالعه مشارکت نمودند. نگرش کلی افراد شرکت کننده در مطالعه در٥۱/٦ درصد موارد کمتر از حد انتظار بود. بیشترین نظرات موافق در رابطه با عامل موثر در کار آمدی تدریس ، توان علمی استاد (۸۸/۳ درصد) و کمترین نظر موافق در این باره مربوط به توان انجام فعالیت‌های پژوهشی اعلام گردید(۷۷/۹ درصد).*

نتیجه گیری *:با توجه به نتایج به‌دست آمده، از نظر اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان توان علمی استاد در کارآمدی آنان بیش از متغیرهای دیگر مهم و ضروری است و همچنین فعالیت‌های پژوهشی از نظر این اساتید در اولـویت آخـر کارآمدی قرار گرفـت. با توجه به نتایج به‌دست آمده انجام مداخلات آموزش برای بهبود نگرش اساتید در زمینه‌ی کارآمدی تدریس پیشنهاد می‌شود.*

واژگان کلیدی :کارآمدی تدریس، اعضای هیات علمی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان

مقدمه

تدریس به معنی هرگونه فعالیت برنامه ریزی شده است که به منظور ایجاد یادگیری در افراد و تغییر لازم در رفتار آنها طراحی و اجرا می‌شود(۲و۱). برای آموزش موثر، توانایی استاد در رسیدن به هدف‌های تعلیم و تربیت نقشی مهم و انکار ناپذیر دارد(۳). تدریس کارآمد مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و اعمالی است که از طریق آن‌ها اهداف آموزشی حاصل می‌شود(٤). کارآمدی تدریس در اساتید عبارت است از توانایی آنان در رسیدن به اهداف نظری و عملی در رابطه با

۱- کارشناس ارشد آموزش بهداشت، مربی دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۲- دکتری تخصصی اپیدمیولوژی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۳- دکتری تخصصی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

آموزش مورد نظر، که این تواناییها در حیطه‌های متفاوتی قرار می‌گیرند؛ از جمله حیطه‌ی علمی، قدرت ارتباط با مخاطب، قدرت بیان، انگیزه، احساس مسولیت (٤). فرایند یادگیری تحت تاثیر عوامل متعددی مانند رفتارهای فراگیران، تمایل به یادگیری، محتوای درسی، محیط و منابع فیزیکی است؛ با این وجود پژوهشگران در حیطه‌ی آموزش، تدریس موثر و کارآمد را مهم‌ترین عامل در پیشرفت آموزشی و یادگیری دانشجو تشخیص داده‌اند(٦ و ٥). یکی از فاکتورهای موثر در کارآیی تدریس ، توانایی ارتباط بر قرار کردن استاد با دانشجویان برای آموزش در محیط‌های علمی و آموزشی است (۷) لذا آموزش مهارت‌های ارتباطی می‌توانند به عنوان یکی از اصول آموزش در تمامی رشته‌ها و تخصص‌ها مد نظر قرار گیرند (۸) و ارتقای مهارت‌های ارتباطی موثر در استاد می‌تواند انگیزه‌ی یادگیری و نیز اعتماد به نفس را در دانشجویان افزایش دهد (۹). مطالعات نشان داده است که تدریس خوب و کارآمد با محتوای دانش فرد و توانایی‌های او جهت انتقال این دانش به دیگران ارتباط قوی دارد (۱۰و ۱۱).

پژوهشگران توصیه می‌کنند که استادان با کلاس به مثابه‌ی یک خانواده برخورد کرده، بر جنبه‌های رابطه‌ی بین فردی و عاطفی آن‌ها تاکید دارند. توجه به نظرات یادگیرندگان و استادان در جریان آموزش در جهت شناختن عوامل موثر در ارتقای کیفیت آموزش نیز نقش کلیدی دارد (۱۲).

مطالعات گوناگونی در زمینه‌ی کارآمدی تدریس نشان دهنده‌ی اهمیت توجه به نظرات اعضای هیات علمی در امر تدریس و آموزش بوده است (١٤و١٣)؛ در تحقیق دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال١٣٧٦ مشخص شد که بیش از نیمی از اعضای هیات علمی دانشکده‌ی پزشکی ازعملکرد آموزشی دانشکده‌ی خود ناراضی بودند و بزرگترین مشکلات آموزشی آنان به ترتیب اولویت عبارت بودند از: ضعف قانونمندی، عدم برنامه ریزی مناسب ، عدم توجه به مسایل آموزشی، مشکلات مدیریتی و مشکلات مادی(۱۵) . در تحقیق دیگری ٤٢ درصد اساتید وضعیت آموزشی دانشجویان را به‌طور کلی نسبت به دوره‌های قبل ضعیف‌تر ارزیابی کردند و ۸۵ درصد آن‌ها به کاهش انگیزه و توان دانشجویان به‌خصوص علاقمندی آنها به دوره‌های گذشته اشاره داشتند که در این رابطه ۵۰ درصد اساتید مشکلات برنامه ریزی آموزشی رادر این امر موثر دانستند(۱) . درمطالعه‌ای که بذر افکن و همکاران در شیرازدر سال ۱۳۸۱ انجام دادند، نشان دادند که به نظر اساتید ، در دوره‌ی آموزشی پزشکی عمومی حتی حداقل استاندارد مورد احتیاج دانشجویان پزشکی برآورده نشده است و در مجموع ، از دیدگاه این اساتید کیفیت آموزش پزشکی در چند سال اخیر کاهش یافته است (۱۷و ١٦) . مطالعه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی بوشهرتوسط گشمرد و همکاران انجام شد و نتایج زیر به‌دست آمد . اساتید در پاسخ به بیست سوال مربوط به ویژگی استاد خوب به ترتیب: تسلط استاد در درس مورد تدریس، صداقت در گفتار و رفتار، ارایه‌ی مطالب جدید، داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارایه‌ی دروس؛ و دانشجویان را خیلی مهم دانستند(۱۸) .

هدف از انجام این تحقیق بررسی برای کسب شواهد علمی جهت دستیابی به مشکلات عمده در آموزش پزشکی با توجه به معیارهای تدریس کارآمد و موثر می‌باشد؛ از طرف دیگرچون نیازهای آموزشی جامعه‌ی دانشگاهی به‌طور مرتب در حال تغییر است و دیدگاه اساتید علوم پزشکی به عنوان آموزش دهندگان و بهترین مداخله کننده در آموزش پزشکی از اهمیت بالایی برخوردار است، اینگونه به نظر می‌رسد که استفاده از تجربیات و نظرات اساتید می‌تواند نقش مهمی در نشان دادن عوامل کارآمدی تدریس جهت تدوین برنامه های آموزشی مناسب‌تر و کمک به حل مشکلات گذشته و بالا بردن سطح آموزش در دانشگاه‌ها داشته باشند .علاوه بر این با توجه به اینکه مطالعه‌ی مشابهی از این نوع در دانشگاه علوم پزشکی زنجان انجام نگرفته است ، این تحقیق به منظور

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

دستیابی به نگرش اعضای هیات علمی این دانشگاه در مورد کارآمدی تدریس، طراحی و اجرا شد.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه‌ی مقطعی بوده که تمامی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان راکه در سال تحصیلی ۹۲- ۱۳۹۱ مشغول به تدریس بودند را در برگرفت. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه استاندارد شده بود که قبلا مورد استفاده محققین قرار گرفته است(۱۹) . لازم به ذکر است که اساتید مدعو در مطالعه قرارنگرفتند .

در این مطالعه پس از هماهنگی با معاونت محترم آموزشی دانشگاه و معاونین محترم آموزشی دانشکده‌ها نسبت به توزیع فرم مخصوص جمع آوری اطلاعات اقدام گردید. پرسشنامه‌ها بدون نام بودند و فقط نام دانشکده در آن قید شده بود. شرکت افراد در مطالعه اختیاری و بر اساس رضایت آن‌ها بوده است و قبل از تکمیل پرسشنامه، هدف مطالعه برای اساتید توضیح داده و با مراجعه به محل کار در اوقات فراغت، در اختیارشان گذاشته شده بود تا در صورت تمایل آنرا تکمیل نمایند. مراجعات پی‌درپی صورت گرفت تا همه پرسشنامه‌ها تکمیل شوند. پرسشنامه‌ی تحقیق شامل ۲ قسمت بود. قسمت اول مربوط به مشخصات فردی و زمینه‌ای از جمله سن، جنس، وضعیت تاهل، وضعیت استخدامی، مرتبه‌ی علمی، سابقه‌ی تدریس، دانشکده‌ی محل خدمت و کارگاه‌های گذرانده شده در رابطه با روش تدریس بود و قسمت دوم با داشتن ۳۳ سوال به بررسی متغیرهای اصلی تحقیق: شامل ویژگی‌های یک مدرس موفق پرداخت. پرسشنامه با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) نمره گزاری شد(از نمره‌ی صفر تا ٤). برای آنالیز پرسشنامه نمره‌ی هر فرد به اینصورت محاسبه گردید که مجموع نمرات افراد تقسیم بر ۳۳ شد تا معدل نهایی نمره‌ی فرد به‌دست آید. نمرات کمتر از دو، حاکی از نگرش ضعیف افراد و نمرات مساوی و بیشتر از دو، نشان‌دهنده‌ی نگرش مناسب بوده است. بررسی به تفکیک برای برخی از سوالات نیز انجام گرفت.

داده‌ها پس از تکمیل، کدبندی در قالب نرم افزار SPSS 11.5 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در آنالیز توصیفی نتایج به‌صورت فراوانی، میانگین و انحراف معیار بیان شده است. برای آنالیز تحلیلی از آزمون‌های مجذور کای، تی مستقل و آنالیز واریانس استفاده گردید . سطح معنی دار آماری کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است .

یافته‌ها

در مجموع ۲۵۰ پرسشنامه (به تعداد کل اعضای هیات علمی دانشگاه در آن سال) توزیع شد، ولی با توجه به مراجعات مکرر متاسفانه فقط ۱۲۸ نفر پرسشنامه ها را تکمیل کردند. از بین کل شرکت کنندگان ۵۳ نفر (٤۲/٤ درصد) مونث و ۷۲ نفر (۵۷/٦ درصد) مذکر بودند؛ سایر نتایج دموگرافیک در جدول یک مشاهده می‌شود. برای سنجش اعتبار، پرسشنامه آنالیز و محاسبه آلفای کرونباخ (برای ۳۳ سوال) انجام شد که مقدار آن ۰/۹۲ به‌دست آمد. نتایج بخش دوم پرسشنامه در مورد کارآمدی تدریس نشان داد که میانگین نمره‌ی نگرش شرکت کنندگان ۱/۹۳ (با انحراف معیار ۰/٤) بوده است که به‌طور کلی کمتر از مقدار مناسب بوده است (کمینه ۱ و بیشینه ۳/۲) و همچنین ۵۱/٦ درصد افراد دارای نگرش نامناسب برای کارآمدی تدریس بوده‌اند. سایر نتایج در مورد نمره‌ی کارآمدی تدریس در جدول یک ارایه شده است. با توجه به جدول یک مشاهده می‌شود که محل خدمت، تاهل، گروه آموزشی، گذراندن کارگاه روش تدریس و نوع استخدام ، ارتباطی با نگرش افراد نداشته است.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

جدول۱: مشخصات دموگرافیک اعضای هیات علمی شرکت کننده در مطالعه

متغیر مورد مطالعه		تعداد	درصد	میانگین نمره نگرش برای کارآمدی تدریس	احراف معیار نمره نگرش برای کارآمدی تدریس	P Value
محل خدمت بر اساس دانشکده	پزشکی	۸۵	٦٧/٥	۱/۹٦	۰/٤۲	۰/۳۱٤
	داروسازی	۱۷	۱۳/٥	۱/۷٤	۰/۲۸	
	دندانپزشکی	۷	٥/٦	۱/۸۸	۰/۲٥	
	پرستاری و مامایی	۱۰	۷/۸	۱/۹۹	۰/٦۳	
	پیراپزشکی و بهداشت	۷	٥/٦	۲	۰/۱۷	
تاهل	مجرد	۱۲	۹/۷	۲	۰/٥۱	۰/٥٥۸
	متاهل	۱۱۲	۹۰/۳	۱/۹	۰/٤	
گروه آموزشی	بالینی	٦۱	٥۱/۷	۱/۹٥	۰/۳۷	۰/۸٥۷
	علوم پایه	٥۷	٤۸/۳	۱/۹٤	۰/٤٦	
گذراندن کارگاه روش تحقیق	بلی	۸۳	٦٥/۹	۱/۹۳	۰/٤۱	۰/۷۹۹
	خیر	٤۳	۳٤/۱	۱/۹۱	۰/٤۱	
نوع استخدام	قراردادی	۳۰	۲٤/٤	۱/۸۲	۰/۳۲	۰/۰۹۸
	پیمانی	۲۲	۱۷/۹	۱/۸۸	۰/٤٦	
	رسمی	۷۱	٥۷/۷	۲	۰/٤۲	

در بررسی تفکیکی سوالات پرسشنامه مشاهد شد که ۷۸/٦ درصد افراد اعتقاد داشتند که نقش ارزشیابی برنامه‌های آموزشی توسط استاد، در کار آمدی تدریس خیلی زیاد و زیاد ، ۲۱/٤ درصد متوسط و صفر درصد کم می‌باشد. در رابطه با نقش مدرک تحصیلی مرتبط استاد ۷۷/۹ درصد زیاد، ۱۲/٦ درصد متوسط و ۹/٤ درصد کم ارزیابی شد. در رابطه با نقش توان علمی استاد ۸۸/۳ درصد زیاد ، ۹/٤ درصد متوسط و ۲/۳ درصد کم می دانستند. در رابطه با نقش توان ایجاد تفکر در دانشجویان ۸۱/۹ درصد زیاد، ۱۲/٦ درصد متوسط و ٥/٥ درصد کم موثر می‌دانستند. در رابطه با مناسب بودن امکانات فیزیکی کلاس‌ها ۷۷/۳ درصد زیاد، ۱۷/۲ درصد متوسط و ٥/٥ درصد کم و در رابطه با نقش مناسب بودن وضعیت وسایل کمک آموزشی ۸۰/٥ درصد زیاد، ۱۲/٥ درصد متوسط و ۷ درصد کم، موثر می‌دانستند. نتایج تفصیلی در جدول ۲ بیان شده است.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

جدول ۲ : درصد و فراوانی پاسخ سوالات سنجش دیدگاه اساتید دانشگاه علوم پزشکی زنجان در رابطه با عوامل موثر بر کارآمدی تدریس

دیدگاه اساتید	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم	
عوامل موثر بر کار آمدی تدریس	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ارزشیابی برنا مه های آموزشی توسط استاد	۳۵	۲۸/٦	٦۳	۵۰	۲۷	۲۱/٤	۰	۰	۰	۰
اجرای مناسب قوانین آموزشی در کار آمدی تدریس	۲۹	۲۲.	٦۷	۵۲/۳	۲۳	۱۸	۹	۷	۰	۰
مدیریت آموزش مناسب	۵۰	۳۹/۷	٤۹	۳۸/۹	۲۳	۱۸/۳	٤	۳/۲	۰	۰
توجه مسوولین به مشکلات آموزشی	٤٤	۳٤/۹	٦۱	٤۸/٤	۱۵	۱۱/۹	۵	٤۰	۰	۰
مدرک تحصیلی مرتبط با استا د	۵۲	٤۰/۹	٤۷	۳۷	۱٦	۱۲/٦	۱۲	۹/٤	۰	۰
توان علمی استاد	۷٦	۵۹/٤	۳۷	۲۸/۹	۱۲	۹/٤	۳	۲/۳	۰	۰
توان ایجاد تفکر نقد در دانشجویان	٤۳	۳۳/۹	٦۱	٤۸	۱٦	۱۲/٦	۷	۵/۵	۰	۰
توان حل مشکلات در دانشجویان	٤۳	۳۳/۹	٤۹	۳۸/٦	۲۱	۱٦/۵	۱٤	۱۱	۰	۰
توانایی انجام فعالیت‌های پژوهشی	۲۷	۲۱/٦	٤۵	۳٦	۳۷	۲۹/٦	۱٦	۱۲/۸	۰	۰
علاقه به تدریس استاد	۸۱	٦۳/۳	۲٤	۱۸/۸	۲۲	۱۷/۲	۱	/۸	۰	۰
توان تدریس استاد	۸٤	٦۵/٦	۲۹	۲۲/۷	۱۵	۱۱/۷	۰	۰	۰	۰
درگیر نمودن دانشجویان در مطالب درسی	٤۵	۳۵/٤	۵۰	۳۹/٤	۲۲	۱۷/۳	۱۰	۷/۹	۰	۰
بر قراری ارتباط موثر با دانشجویان	۵۸	٤۵/۳	٦۰	٤٦/۹	۱۰	۷/۸	۰	۰	۰	۰
توانایی جذب دانشجویان و ایجاد علاقه مندی آنان به درس	٦۱	٤۷/۷	۵۲	٤۰/۳	۱۵	۱۱/۷۰	۰	۰	۰	۰
توانایی ارزیابی مناسب در دانشجویان توسط استاد	٤۳	۳۳/٦	٦۳	٤۹/۲	۲۲	۱۷/۲	۰	۰	۰	۰
یادگیری و مطالعه‌ی استاد	٦۰	٤٦/۹	۵۸	٤۵/۳	۸	٦/۲	۲	۱/٦	۰	۰
انعطاف پذیری استاد در روش آموزش	۳۸	۲۹/۹	٦۰	٤۷/۲	۲٦	۲۰/۵	۳	۲/٤	۰	۰
اشتیاق در کار استاد(تحرک در کلاس حرکات سر ودست و نوسان صدا)	٤۰	۳۱/۲	۵۹	٤٦/۱	۲٦	۲۰/۳	۳	۲/۳	۰	۰
استفاده از نظرات دانشجویان و اجازه اظهار نظر به آنان	٤۱	۳۲	۷۰	۵٤/۷	۱۷	۱۳/۳	۰	۰	۰	۰
سوال امتحانی	۱۲	۹/٤	۸۳	٦٤/۸	۳۲	۲۵	۱	/۸	۰	۰

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

استفاده از مطالب سازمان دهنده شامل مرور کردن مطالب و	٤٩	٣٨/٣	٦٥	٥٠/٨	١٤	١٠/٩	٠	٠	٠	٠
احساس مسوولیت در استاد (تاکید بر یادگیری و فعالیت دانشجویان)	٥١	٣٩/٨	٥٤	٤٢/٢	٢٣	١٨	٠	٠	٠	٠
اجرای نظم در برقراری کلاس‌ها(شروع و پایان به‌موقع کلاس)	٥٠	٣٩/١	٦١	٤٧/٧	١٧	١٣/٣	٠	٠	٠	٠
تدریس پژوهش محور	٣٢	٢٥	٥٤	٤٢/٢	٤٢	٣٢/٨	٠	٠	٠	٠
اختصاص بخشی از کلاس به بحث آزاد پیرامون درس	٢٥	١٩/٥	٥٠	٣٩/١	٤٤	٣٤/٤	٨	١	٦/٢	/٨
روش‌های متنوع در تدریس	٢٨	٢٢	٧٤	٥٨/٣	٢١	١٦/٥	٤	٠	٣/١	٠
مرتبط بودن موضوعات درس با شرایط واقعی زندگی	٣٣	٢٥/٨	٦٦	٥١/٦	١٦	١٢/٥	١٢	١	٩/٤	/٨
تدریس بر اساس کلمات کلیدی و مفاهیم اساسی	٢٢	١٧/٣	٧٣	٧٥/٥	٣٠	٢٣/٦	٢	٠	١/٦	٠
تقویت ایده های نو و خلاق مرتبط با درس	٣٠	٢٣/٤	٧١	٥٥/٥	٢٥	١٩/٥	٢	٠	١/٦	٠
تدریس مشارکتی یک درس توسط چند استاد	٥	٤	٤٤	٣٤/٩	٤٤	٣٤/٩	٢٧	٦	٢١/٤	٤/٨
مناسب بودن امکانات فیزیکی کلاس‌ها	٣٥	٢٧/٣	٦٤	٥٠	٢٢	١٧/٢	٧	٠	٥/٥	٠
مناسب بودن وضعیت وسایل کمک آموزشی	٣٧	٢٨/٩	٦٦	٥١/٦	١٦	١٢/٥	٩	٠	٧	٠

بحث

مطالعه‌ی حاضر با هدف بررسی عوامل تعیین کننده کار آمدی تدریس از دیدگاه اساتید دانشگاه علوم پزشکی زنجان در سال ۱۳۹۲ انجام شد. مطالعه‌ی اخیر نشان داد که نگرش اساتید این دانشگاه به کارآمدی تدریس به‌طور کلی کمتر از متوسط انتظار است؛ از طرف دیگر میزان شرکت و استقبال افراد در این مطالعه نیز کم بوده است یعنی درصدی از اساتید به پرسشنامه پاسخ ندادند. مورد اخیر نیز مطرح می‌کند که اساتید یا با مقوله کارآمدی تدریس آشنایی کافی ندارند و یا این مساله برای آنان حایز اهمیت نبوده است که حاضر به پاسخگویی نشده‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد ۷۸/٦ درصد اساتید اعتقاد داشتند که اثر ارزشیابی برنامه های آموزشی توسط استاد در کار آمدی تدریس زیاد، ۲۱/٤ درصد متوسط و صفر درصد کم می دانستند. در مطالعه‌ی مشابه (۱۵) این ارقام ٦۱/۲ درصد زیاد، ۲۰/۸ درصد متوسط و ۱۸ درصد کم اعلام شده بود. در مطالعه‌ی دیگری در دانشگاه علوم پزشکی تهران، اعضای هیات علمی آن دانشگاه ارزشیابی برنامه‌های آموزشی توسط استاد و آشنایی آنان با فرایند آموزشی، طرح درس، ارزشیابی و استانداردسازی آموزشی را ضروری دانستند (۱۷)؛ همینطور در مطالعه‌ای که در تبریز در

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

مورد آموزش طب سرپایی انجام شد، ۷۷ درصد اعضای هیات علمی خواهان شرکت در زمینه‌ی آشنایی با جزییات مربوط به آموزش و ارزشیابی بودند (۲۰) که این مساله نشان دهنده‌ی دیدگاه اساتید در مورد اهمیت این مهارت‌ها است و از طرف دیگر به‌نظر می‌رسد که دانشجویان نیز انتظارات زیادی از اساتید خود در مورد کارآیی تدریس دارند. تامسون و همکاران نیز به ویژگی مدرس کارآمد اشاره کرده‌اند که عبارتند از: آمادگی تسلط به موضوع مورد بحث در کلاس، بر قراری ارتباط با دانشجو، شوخ طبعی و خلاقیت در تدریس، پذیرش اشتباهات، احترام به دانشجو و تشویق آنان، حمایت عاطفی از دانشجو و ایجاد حس تعلق به کلاس در دانشجو (۲۱). در رابطه با مناسب بودن اجرای قوانین آموزشی در مطالعه‌ی اخیر ۷۵ درصد افراد، آنرا زیاد، ۱۸ درصد متوسط و ۷ درصد کم اعلام کرده بودند. در مطالعه‌ی مشابه (۱۹) این مقدار ۵۱/٤ درصد زیاد ۳۰/٦ درصد متوسط و ۱۸ درصد کم اعلام شده بودند. دلیل این تفاوت بین نتایج بین دو مطالعه به نظر محقق، شاید عدم اجرای مناسب قوانین در دانشگاه مورد مطالعه باشد که مشارکت‌کنندگان نیز بر این نکته تاکید کرده‌اند.

در مورد "مدیریت آموزش مناسب" دراین مطالعه ۷۸/٦ درصد نقش آن را زیاد، ۱۸/۳ درصد متوسط ، ۳/۲ درصد کم می‌دانستند در مطالعه مشابه (۱۹) ۵۱/٤ درصدزیاد، ۳۳/۳ درصد متوسط و ۱۵/۳ درصد کم بودند. با بررسی این تفاوت می‌بینیم که بحث مدیریت و اجرای قوانین مطرح است و تاکید شرکت‌کنندگان به این مسایل در مطالعه‌ی ما این نکته را یادآور می‌سازد که دست اندرکاران به‌خصوص در حوزه‌ی آموزش بررسی لازم را به‌عمل آورده و نواقص را برطرف نمایند. در خصوص" نقش توجه مسوولین به مشکلات آموزشی" دراین مطالعه شرکت کنندگان نقش آنرا در ۸۳/۳ درصد زیاد، ۱۱/۹ درصد متوسط و ٤ درصد کم، موثر دانستند .به نظر محقق این مساله نشان‌دهنده‌ی وجود مشکلات آموزشی در این زمینه است که توصیه می‌گردد که مورد توجه قرار گیرد؛ در مطالعه‌ی مشابه (۱۹) موارد یافت شده بصورت ٤۱/٦ درصد زیاد، ۳۱/۹ درصد متوسط و ۲٦/۵ درصد کم بوده است. مطالعه‌ی دیگرانجام شده در کشور نتایج مشابه با مطالعه اخیر داشته و تایید می‌کند که مشکلات زیادی در ساختار و نحوه‌ی آموزش و قوانین و مقررات آن وجود دارد (۱) ؛ در مطالعه‌ای که رضوی و همکاران انجام دادند، اظهار کردند که کیفیت آموزش پزشکی در چند سال اخیر افت داشته است(۱۷). در رابطه با نقش مدرک تحصیلی مرتبط با استاد در مطالعه‌ی ما نظر مشارکت کنندگان ۷۷/۹ درصد زیاد، ۱۲/٦ درصد متوسط و ۹/٤ درصد کم بودند اما در مطالعه مشابه (۱۹) ۸۸/۸ درصد زیاد ، ۹/۷ درصد متوسط و ۱/۵ درصد کم گزارش شده که تقریبا نتایج مشابه گزارش شد و هر دو مطالعه به نقش مرتبط بودن مدرک تحصیلی استاد با کارآمدی تدریس اتفاق نظر داشتند.

در رابطه با نقش توان علمی استاد در مطالعه‌ی ما ۸۸/۳ درصد زیاد ، ۹/٤ درصد متوسط و ۲/۳ درصد کم بر آورد شده در مطالعه مشابه (۱۹)این مقدار ۹۷/۲ درصد زیاد ۲/۸ درصد متوسط و صفر درصد کم گزارش شده است. هم مطالعه‌ی ما و هم مطالعه‌ی مشابه به نقش توان علمی استاد نظر موافق بالایی دارند و این کاملا منطقی و مسلم است . در مطالعه‌ی دیگری عنوان شده است که تدریس خوب و کار آمد ارتباط قوی با محتوی دانش فرد و توانایی علمی و ارتباطی وی جهت انتقال این دانش به دیگری دارد که با یافته های ما مطابقت دارد (۱۵ و ۱٦). در رابطه با نقش توان ایجاد تفکر در دانشجویان مطالعه‌ی ما ۸۱/۹ درصد زیاد ۱۲/٦ درصد متوسط ۵/۵ درصد کم بر آورد کرده‌اند، در مطالعه‌ی مشابه ۹۱/۷ درصدزیاد و ۸/۳ درصد متوسط و صفر درصد کم گزارش شده که نتایج مطالعه ما با نتایج فوق(۱۹) تقریبا همسان بوده، هر دو به نقش توان ایجاد تفکر در دانشجویان نظر موافق بالایی داشته‌اند و این منطقی به نظر می‌رسد زیرا

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

که دانشجو یعنی جوینده دانش و جویندگی هم بدون تفکر ناممکن است. در رابطه با نقش توان حل مشکلات در دانشجویان در مطالعه‌ی ما ۷۲/۵ درصد زیاد ۱۶/۵ درصد متوسط و ۱۱ درصد کم بر آورد شده در مطالعه‌ی دیگر(۱۹) ۸۴/۷ درصد زیاد ، ۱۵/۳ درصد متوسط و صفر درصد کم بر آورد کرده اند . در رابطه با نقش فعالیت پژوهشی استادان در مطالعه‌ی ما ۵۷/۶ درصد تاثیرزیاد ۲۹/۶ درصد متوسط ۱۲/۸ درصد کم بر آورد کردند؛ در مطالعه‌ی مشابه(۱۹) ۶۸/۱ درصد زیاد ۲۲/۲ درصد متوسط و ۹/۷ درصد کم براورد شده است با توجه به مقادیر نشان می‌دهد که در این مطالعه و هم مطالعه‌ی مشابه به نقش فعالیت پژوهشی استاد اهمیت زیادی داده نمی‌شود چراکه تعداد موافقین نسبت به بقیه‌ی متغیرها کم و نظرات مخالف زیاد است. لازم به ذکر است که پژوهش در دانشگاه و توسط استاد یک اصل ضروری به نظر می‌رسد و برای نیل به یک آموزش مفید نیازمند پژوهش موثر و مفید در حوزه‌های مختلف آموزشی می‌باشیم؛ حال چرا نظر موافق در این باره کم ذکر شده است ممکن است به‌علت آشنایی ناکافی اساتید با کاربرد پژوهش در حیطه‌های مختلف آموزش باشد یا کمبود وقت استادان، وجود موانع برای اقدامات پژوهشی و تدریس واحد درسی بیش از حد باشند. در رابطه با توانایی ارتباط و اشتیاق در کار مطالعه ما ۷۷/۳ درصد زیاد ، ۲۰/۳ درصد متوسط و ۲/۳ درصد کمتر آورد شده درمطالعه دانشگاه علوم پزشکی کردستان (۱۹) ۹۵/۹ درصد زیاد ۴/۱ درصد متوسط و صفر درصد کم بوده است. در رابطه با این مورد اگر چه تفاوت وجود دارد ولی هردو مطالعه بر اهمیت آن تاکید دارند. در رابطه با مناسب بودن امکانات فیزیکی کلاس‌ها در مطالعه ما ۷۷/۳ درصد زیاد ۱۷/۲ درصد متوسط و ۵/۵ درصد کم بر آورد شده است؛ در مطالعه‌ی مشابه(۱۹) این مقدار ۴۴/۵ درصد زیاد ۴۳/۱ درصدمتوسط و ۱۲/۵ درصد کم برآورد شد؛ در این مورد نیز تفاوت در نتایج مشاهده می‌شود که علت احتمالی آن مشکلات و موانع مدیریتی و امکانات آموزشی درجامعه‌ی ما است. در رابطه با نقش مناسب بودن وضعیت وسایل کمک آموزشی ، در مطالعه‌ی ما ۸۰/۵ درصد زیاد ۱۲/۵ درصد متوسط و ۷ درصد کم بر آورد شده است در مطالعه دیگران(۱۹) ۵۶/۸ درصد زیاد ، ۳۵/۶ درصدمتوسط ۱۳/۵ درصدکم برآوردشده است و در این مورد باز اختلاف نتایج ما با مطالعه‌ی مشابه بالا است و مشابه نتیجه‌ی متغیرهایی است که مربوط به مدیریت و امکانات آموزشی است و این تفاوت نشان دهنده‌ی این است که مدیریت آموزشی ما نیازمند یک بررسی در رابطه با امکانات و وسایل و قوانین آموزشی می‌باشد.

نتیجه گیری

در این مطالعه نگرش شرکت‌کنندگان در مورد کارآمدی تدریس با توجه به مهم‌ترین ابعاد آن کمتر از متوسط بود و مساله‌ی اخیرمربوط با نوع استخدام، دانشکده‌ی محل تدریس و گذراندن واحد روش تدریس ارتباطی نداشته است وبا توجه به این مساله، طراحی و اجرای برنامه‌های مناسب برای آشنایی و ارتقای کارآمدی تدریس در دانشگاه علوم پزشکی زنجان پیشنهاد می‌شود. از نظر اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان توان علمی استاد در کار آمدی آنان مهم و ضروری اعلام شده است و این ضرورت افزایش توان علمی را از اساتید می طلبد. با توجه به کمبود مطالعه‌ی مشابه برای دستیابی به نگرش اساتید، انجام مطالعات مشابه با ابزارهای مشابه در سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور توصیه می‌گردد.

تقدیر و تشکر

از معاونت محترم پژوهشی ، مدیریت پژوهشی و تمام کسانی که ما را در اجرای این پروژه یاری کردند، صمیمانه تشکر نموده و موفقیت آنان را خواستاریم .

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

References

1- Assadullahi P, Afshari P. The comparison of tutors' and students' opinions in respect to present academic condition]. *Iranian Journal of Medical Education.* 2002; 2(0): 14-5.

2- Bazrafkan L, Nikseresht AR. [Barrasye didgahe asatide daneshgahe oloom pezeshki piramoone tadvine tarhe dars dar sharayete mojood]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2002; 2(1): 28

3- Behrangi MR. Models of Teaching. 4th ed. Tehran: Kamale Tarbiat; 2007.

4- Zohoor A, Eslaminejad T. Teacher's effective teaching criteria as viewed by the students of Kerman University of Medical Sciences. *Journal of Medical Education*. 2004; 4(2): 65-70.

5- Bardes CL, Hayes JG, Falcone DJ, Hajjar DP, Alanso DR. Measuring teaching: A relative value scale in teaching. *Teaching and Learning in Medicine*. 1998; 10(1): 40-3.

6- Artiles AJ. Assessing the link-between teacher cognition, teacher's behaviors, and pupil responses lessons. *Teaching and Teacher Education*. 1994; 10(5): 465-81

7- Spencer J. ABC of learning and teaching in medicine. *BMJ*. 2003; 326(7389):591-4.

8- Davis P. Delivering bad news. Communication skills must be part of medical education in all specialties.*BMJ*. 2001; 322(7290): 865.

9- Paterson B, Crawford M. Caring in nursing education: An analysis . *J Adv Nurse*. 1994; 19(1):164-73.

10- Powell RR.The influence of prior experiences on pedagogical constructs of traditional and nontraditional preservice teachers. *Teaching and Teacher Education*. 1992; 8(3): 225-38.

11- Weinstein CS. Prospective elementary teachers' beliefs about teaching: implications for teacher education. *Teaching and Teacher Education*. 1990; 6 (3), 279-90

12- Whitehead D. The academic writing experiences of a group of student nurses: a phenomenological study. *J Adv Nurs*. 2002; 38(5): 498-506.

13- Liu Y, Huang C. Concerns of teachers about technology integration in the USA. *European Journal of Teacher Education*. 2005; 28(1): 35-47.

14- Hui EKP. Hong Kong students' and teachers' beliefs on students' concerns and their causal explanation. *Educational Research*. 2001; 43(3): 279-94.

15- Zafarghandi MR, Fotouhi A, Rezaei A, Sadeghniat Kh, Mehrdad R. An opinion poll of the faculty members of Tehran university of medical sciences about the problems of the university and faculties,November and December 97. *Journal of Tehran Medicine Faculty* . 1998; (4): 87-91

16- Bazrafkan L, Dehghani MR, Dehbozorgian M. A comparison of academic staff and students opinions toward medical education rocess. *Iranian Journal of*

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

Medical Education. 2002; 2(0): 17.

17- Razavi SM, Nooraei SM, Hatami H, Sadeghiopoor HR. Integration of medical education in medical services: A Cross Sectional Study. *Acta Medica Iranica*. 2009; 47(3): 203-7.

18- Gashmard R, Moaetamed N, Vahedparast H. Faculty Members' and Students' Veiwpoints on Characteristics of aGood University Teacher in Boushehr University of Medical Sciences. *Journal of Medical Sciences.* 2011 (1) 11; 56 .

19- Ahmad Vahabi haidar naderian mahnaz sayyadi abedin iranpour kaveh bahmanpour rahmatollah moradzadeh mohamad bagher karimzadeh A quantitative study of determinant factors of effective teaching in kurdestan University of medical sciences non clinical teachers view points. *Iranian journal of medical education*. 2012, 12 (1) / 54

20- Abbasalizadeh F, Sahaff Ebrahim F, Khoshbaten M. Barrasye agahi va negareshe azaye heiat elmyebalinye daneshgahe oloom pezeshkye Tabriz dar zamineye amoozeshe tebe sarepaei. *Iranian Journal of Medical Education* . 2002; 2(0): 86.

21- Thompson S, Greer JG, Greer BB. Highly qualified for successful teaching: characteristics every teacher should possess. Available from: www.usca.edu/essays/vol102004/thompson.pdf

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]

A Quantitative Study of Effective Teaching Determinant Factors from the Teachers' Viewpoints at Zanjan University of Medical Sciences

Masoomi Jahandizy H[1], Kamali K[1], Mohammadi A[1]

[1]Dept. of Public Health, School of Public Health, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

Corresponding Author: Masoomi Jahandizy H, Dept. of Public Health, School of Public Health, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

Email: hmjfha@yahoo.com
Received: 8 Jul 2014 ***Accepted:*** 15 Dec 2014

Background and 0bjective: Teacher's efficiency is defined as teachers' ability to achieve the theoretical and practical purposes in education. The purpose of this study was to investigate teachers' views on how to achieve theoretical and practical goals in education. This is a cross-sectional study in which all faculties of Zanjan University of Medical Sciences were involved in the academic year 2012.

Materials and Methods: The questionnaires were distributed among 250 participants. Data was collected and analyzed by SPSS 11.5.

Results: 128 faculty members participated in this study. Most participants agreed with the factors influencing the efficiency of teaching; teacher knowledge (88.3%) and the lowest percentage was related to the research activities (77.9%).

Conclusion: According to the results, teacher's academic ability is more important than other variables and their research activity is not of great importance in teacher's efficiency.

Keywords: ***Effective teaching, Medical education, Teachers, Teacher training***

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.18.6.0]